

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญา
ทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ชุมชนต้นแบบ สืบสานมรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

เอกสารลำดับที่ ๒/๒๕๕๙

กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่นและชุมชน
กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

คำนิยม ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม มีภารกิจหลักในการทำนุบำรุงศาสนา การอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมของชาติอย่างยั่งยืน การส่งเสริม การปลูกฝังค่านิยม วิถีชีวิตที่ดีงาม การส่งเสริมการนำทุนทางวัฒนธรรม พัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าเพิ่มทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม รวมทั้งการบริหารจัดการองค์ความรู้ มรดกศิลปวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมไทย และสังคมโลก

โครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งได้รับผิดชอบโดย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ในการ อนุรักษ์ พื้นฟู เผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้ง ความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการเรียนรู้ สร้างความภาคภูมิใจ ในประวัติศาสตร์ ความเป็นไทย ตลอดจนส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้แก่ประเทศ และเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม ในการ สร้างการกินดีอยู่ดี ความเข้มแข็งของคนในชาติ การส่งเสริมการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาศิลปะและวัฒนธรรม โดยการนำมรดกภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน มาต่อยอดสร้างสรรค์ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐหรือช่วยทางวัฒนธรรม ในพื้นที่ เพื่อสร้างประโยชน์หรือรายได้ให้แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สืบต่อไป

(นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

คำนำ

ของอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม มีพันธกิจในการส่งเสริม กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเสริมสร้าง ค่านิยมที่เหมาะสมในสังคม ส่งเสริม สนับสนุนการนำเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ด้วยความตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญดังกล่าว กรมส่งเสริม วัฒนธรรมจึงได้จัดทำโครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่วิสาหกิจสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ขึ้น เพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนด้วยการนำมรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนมาต่อยอดพัฒนา สร้างสรรค์ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรม เชิงสร้างสรรค์ที่สามารถสร้างโอกาสและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในการกระตุ้น เศรษฐกิจของชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมความสามัคคีของชุมชน สร้างความตระหนักถึง คุณค่าความสำคัญ และภาคภูมิใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเอง และเป็นตัวอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนอื่นๆ

หนังสือ “ชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่วิสาหกิจ สร้างสรรค์” เล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนิน กิจกรรมของชุมชนต้นแบบ ให้เป็นที่รู้จัก แก่ภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรม อย่างกว้างขวาง และเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ สืบสานมรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประเทศชาติสืบไป

(นางพิมพ์วิ วัฒนวรางกูร)

อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

สารบัญ

คำนิยม

คำนำ

ชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญา

ทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘

ชุมชนบ้านเมืองยอน

ชุมชนวัดบ้านดอน

ชุมชนตำบลหนองบัว

ชุมชนควนชะลิก

ชุมชนหนองซอน

ชุมชนไทรล้อมืองลวงเหนือ

ชุมชนหมู่บ้านทำกลอง

ชุมชนไทยพวน

ชุมชนบ้านคุกพัฒนา

ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน

๒

๓

๗

๑๙

๒๕

๓๓

๓๙

๔๕

๔๙

๕๕

๖๑

๖๗

๗๓

ภาคผนวก

๑. โครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ๕๐
๒. ประกาศกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เรื่อง ผลการคัดเลือกชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
ประจำปี ๒๕๕๘ ๕๔
๓. ผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ๕๕
๔. ประกาศกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
เรื่อง ผลการตัดสินชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ๕๖
๕. ทำเนียบนามชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญา
ทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ ๕๘

คณะผู้จัดทำ

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
ประจำปี ๒๕๕๘

ชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม มีภารกิจสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครอง จาริตประเพณีและสนับสนุนการนำเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และได้คำนึงถึงความสำคัญ ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมของชุมชน ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้ทราบถึงคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน วิถีชีวิต การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และองค์ประกอบต่างๆ ในสังคม เกิดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชน ด้วยความสามัคคี ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันสร้างโดยต่อยอดจากต้นทุนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน นำมาพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือการบริการ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ทำให้เกิดประโยชน์และได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ก่อให้เกิดรายได้ต่อประชาชน ชุมชนและท้องถิ่น

ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม จึงได้จัดทำโครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีความพร้อม และมีแผนงานโครงการทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชุมชนที่มีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนสู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชน และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

● ชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

หมายถึง ชุมชนที่มีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์
ของตนเอง มาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือการแสดงออก
ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสามารถ
ทำให้เกิดรายได้นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

● มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

หมายถึง การปฏิบัติ การเป็นตัวแทน การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มชน และในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน และทำให้คนเหล่านั้นเกิดความรู้สึกมีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง ดังนั้น จึงก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น ๗ สาขา คือ ๑) สาขาภาษา ๒) สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน ๓) สาขาศิลปะการแสดง ๔) สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล ๕) สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม ๖) สาขาความรู้ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ ๗) สาขาภูมิปัญญาไทย

● ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘

๑. เกณฑ์การคัดเลือกชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

๑.๑ ชุมชนที่มีผลงานหรือกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง มาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์

๑.๒ ชุมชนที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะทำงาน โดยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก และเยาวชน

๑.๓. ชุมชนที่มีศักยภาพ สามารถบริหารจัดการและกระจายประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงเพื่อสร้างความผาสุกและความเข้มแข็งของชุมชน

๒. รายการโทรทัศน์ “ชุมชน ช่างคิด”

รายการออกอากาศทุกวันอาทิตย์ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง ๕ เวลา ๑๖.๐๐ – ๑๗.๐๐น. ระหว่างวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ไปจนถึงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๘ จำนวน ๑๑ ตอน โดยบริษัท สยามรัฐ จำกัด ได้รับเป็นผู้รับจ้างผลิตและออกอากาศรายการโทรทัศน์ในชื่อรายการ “ชุมชน ช่างคิด” ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกของรายการโทรทัศน์กับการค้นหาชุมชนตามเกณฑ์ที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกำหนดขึ้น จำนวน ๑๐ ชุมชนจากทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย โดยเป็นชุมชนที่มีความพร้อมในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชนด้วยความสามัคคี มีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาต่อยอดสร้างสรรค์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ และนำเสนอผ่านในรายการโทรทัศน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมแบบอย่างชุมชนที่มีการนำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาต่อยอดสร้างสรรค์ และเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนอื่นๆ โดยทั้ง ๑๐ ชุมชนได้นำเสนอโครงการและแผนงานหลากหลายรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ช่วยให้การปรึกษาแนะนำ ตอนละ ๑ ชุมชน รวม ๑๐ ตอน เมื่อครบทั้ง ๑๐ ตอนแล้ว ตอนที่ ๑๑ ตอนสุดท้ายเป็นการสรุปภาพรวมของรายการทั้ง ๑๐ ตอน และการประกาศผลการตัดสินรางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘

๓. จัดงานมอบเงินรางวัลและโล่ยกย่องเชิดชูเกียรติ “ชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘”

จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๘ เวลา ๑๐.๓๐ น. ณ ห้องศรีวรา เอ โรงแรมทาวน์ อิน ทาวน์ เขตวังทองหลาง กทม. โดยนายวีระ โรจนพจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้มอบหมายให้นางสาวนันทิยา สว่างวุฒิธรรม อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นประธานฯ แทน

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ มีดังนี้

๓.๑ รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีเด่น จำนวน ๑ รางวัล
รับโล่เกียรติยศจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๑๐๐,๐๐๐ บาท ได้แก่ ชุมชนบ้านเมืองยอน ตำบลลูโบะยิไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

๓.๒ รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีมาก จำนวน ๑ รางวัล
รับโล่เกียรติยศจากปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๘๐,๐๐๐ บาท ได้แก่ ชุมชนวัดบ้านดอน ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

๓.๓ รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี จำนวน ๘ รางวัล รับผิดชอบ
เกียรติยศจากอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๕๐,๐๐๐ บาท ได้แก่

- ๑) ชุมชนตำบลหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี
จังหวัดกาญจนบุรี
- ๒) ชุมชนควนชะลิก ตำบลควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช
- ๓) ชุมชนหนองซอน ตำบลหนองซอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี
- ๔) ชุมชนไทลื้อเมืองหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด
จังหวัดเชียงใหม่
- ๕) ชุมชนหมู่บ้านท่ากลอง ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก
จังหวัดอ่างทอง
- ๖) ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี
จังหวัดนครนายก
- ๗) ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอศรีสัชนาลัย
จังหวัดสุโขทัย
- ๘) ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบ
ศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ชุมชนบ้านเมืองยอน ตำบลลูโบะยิไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีเด่น

๑. ความเป็นมาของชุมชน

“ชุมชนบ้านเมืองยอน” ตำบลลูโบะยิไร ในสมัยก่อนบริเวณชุมชนนี้เป็นหมู่บ้านที่มีหนองน้ำและต้นไทรอยู่มาก เป็นที่อาศัยของจระเข้และสัตว์เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อตำบลนี้ตามทรัพยากรท้องถิ่นที่มีมากในสมัยก่อน คำว่า “ลูโบะ” เป็นภาษายาวีท้องถิ่น ซึ่งแปลว่า หนองน้ำที่มีดินเป็นตมลอยอยู่ในน้ำลึก และมีต้นไทร ซึ่งภาษายาวีท้องถิ่นเรียกว่า “ยิไร” จึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “ลูโบะยิไร” หรือ “เมืองยอน” ตามภาษาท้องถิ่น ชาวเมืองยอนส่วนใหญ่เลี้ยงชีพโดยการรับจ้างนอกพื้นที่ และส่วนหนึ่งยังคงใช้ชีวิตแบบเกษตรกรรม ทำสวน ทำนา

ย้อนกลับไปเมื่อปี ๒๕๔๑ วิถีชีวิตของผู้หญิงบ้านเมืองยอนกลุ่มนี้ ตั้งแต่เช้ามีตอกไปรับจ้างกรีดยางพารา หลังจากนั้น ถ้าไม่ใช้ฤดูทำนา ก็จะว่างทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จึงคิดอยากจะทำอาชีพเสริมด้วยการผลิตผ้าบาติก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ตอนล่าง เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ตัวเองและครอบครัว อีกทั้งใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ชุมชนจึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้ง “กลุ่มสตรีบ้านเมืองยอน” โดยมีสมาชิก ๒๕ คน ทำผ้าบาติกเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง โดยการรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจทำผ้าบาติก มีการฝึกอบรมในด้านการแสดงวัฒนธรรมของชุมชนผ่านการทำผ้าบาติก โดยวาดไปไทรแฟนท์บนผ้าบาติก อันเป็นอัตลักษณ์ของหมู่บ้าน ในระยะแรกมีการรวมตัวกันและแยกย้ายกันไปมีครอบครัวและเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ต่อมา มีการรวมกลุ่มกันเป็นครั้งที่สอง ดำเนินการมาแล้ว ๕ ปี ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน รวมทั้งมีการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้แก่ลูกหลานและคนรุ่นใหม่ต่อไป ชุมชนบ้านเมืองยอน ยังคงรักษาขั้นตอนและวิธีทำในรูปแบบเดิม โดยการเขียนลวดลายลงบนผืนผ้า การใช้สีสันทันทีสไลสวยงาม

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม : การทำผ้าบาติก

“ผ้าบาติก” เป็นคำที่ใช้เรียกผ้าชนิดหนึ่งที่มีวิธีการทำลวดลายผ้า โดยการใช้เทียน ปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้สีติด และระบายสีในส่วนที่ต้องการให้สีติด “บาติก” หรือ “ปาเต๊ะ” เป็นคำในภาษาชวามาจากคำว่า “ตีตึก” หรือ “ติก” มีความหมายว่า เล็กน้อยหรือจุดเล็กๆ โดยใช้การหลอมเหลวของแว๊ก (WAX) หยดหรือเขียนที่เรียกว่า “การเขียนน้ำเทียน” เป็นกรรมวิธีที่จะระบายเทียนที่หลอมเหลวให้เข้าไปในเนื้อผ้า จากนั้นนำไปย้อมตามกระบวนการการทำสี ผ้าบาติก คือ ย้อมในส่วนที่ไม่ปิดแว๊กให้ติดสีย้อม คือ ต้มหรือระบายลงไป ในส่วนที่ต้องการให้สีติด เมื่อเสร็จกรรมวิธีแล้วจึงลอกเทียนออกด้วยการนำไปต้มในน้ำเดือด ดังนั้น “บาติก” จึงเป็นการตกแต่งผ้าวิธีหนึ่งที่นิยมกันมาก ในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย รวมถึงประเทศไทย ซึ่งมีการนำเสนอลวดลายผ้า ที่ออกมาจากความคิดจินตนาการของผู้ทำ รวมทั้งเทคนิคในการทำที่แตกต่างกัน ของกลุ่มชน ในแต่ละประเทศที่เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงอารยธรรมและวัฒนธรรม ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสถานที่นั้น ๆ

ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก จุดเด่นของผ้าบาติกของกลุ่ม คือ ลวดลายละเอียด ไม่ซ้ำแบบใคร เน้นลายเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ดอกไม้ ต้นไม้ ท้องทะเล และสัตว์น้ำ เนื้อผ้ามีลักษณะคล้ายผ้าไหม สีเน้นโทนสดใส และที่สำคัญสีไม่ตก โดยได้รับการการันตีคุณภาพด้วยรางวัลชนะเลิศผ้าบาติก ในงานกาชาดจังหวัดปัตตานี ปี ๒๕๔๕

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน
: การแปรรูปผ้าบาติก เป็นลวดลายและผลิตภัณฑ์ใหม่

โดยการนำรูปแบบ “ใบไทรย่อ” ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มาเป็นลวดลายของผ้าบาติก ประดับด้วยรูปแบบ “ดอกกล้วยไม้” ด้วยเทคนิควิธีการสร้างลวดลายจากการสับดเกลือ กาบมะพร้าวชุบพิมพ์เทียนลาย สบดเทียน สบดใบไม้ สร้างรายละเอียดที่โดดเด่น เช่น ลายเส้น ความสด ขนาด เพื่อให้ได้ลวดลาย สีเส้นที่สวยงามยิ่งขึ้น การออกแบบที่ทันสมัย ตามบุคลิกของบุคคล มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า เช่น ชุดเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าพันคอ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าปูที่นอน กระเป๋า ผ้าปูโต๊ะ ชุดเครื่องใช้สำหรับเด็ก ที่นอนเด็ก รองเท้าเด็ก เป็นต้น

ชุมชนวัดบ้านดอน ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีมาก

๑. ความเป็นมาของชุมชน

วัดบ้านดอน เป็นวัดเก่าแก่คู่เมืองระยองมานับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒ สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของวัดนี้ นอกจากหลวงพ่อประสาทพร ที่ชาวระยองให้ความเคารพแล้ว ยังมี “พิพิธภัณฑมรดกไทยหนึ่งใหญ่วัดบ้านดอน” ที่เก็บรักษาหนังใหญ่อายุร่วม ๒๐๐ ปี ซึ่งพระยาศรีสมุทรโภคชัยโชคชิต บังคราม (พระยาศรีสมุทรโภคชัยโชคชิตสงคราม หรือ เกตุ ยมจินดา) เจ้าเมืองระยองคนแรก ได้เห็นว่าวัฒนธรรมการเล่นหนังใหญ่ เป็นสิ่งควรรักษาที่จะอนุรักษ์สืบทอดไว้ จึงซื้อมาจากจังหวัดพัทลุง จำนวนหนึ่งชุด ประมาณ ๒๐๐ ตัว ขนส่งข้ามอ่าวไทย มาทางเรือ พร้อมทั้งจ้างครูหนังมาช่วยในการฝึกสอน ถ่ายทอดการแสดงให้กับคนของท่านเจ้าเมือง เพื่อแสดงในงานสำคัญๆ ระยะเวลาได้จัดแสดงที่วัดจันทอุดม (วัดแก้ง) ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลระยอง ต่อมาได้มีการย้ายสถานที่เพื่อสะดวกในการฝึกซ้อม การแสดงจึงถูกย้ายมายังวัดบ้านดอน

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้มีการฝึกซ้อมหนังใหญ่ และนำออกแสดงตามงานต่างๆ อีกครั้ง เช่น งานหมู่บ้าน งานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี งานสงกรานต์ เพื่อเป็นการฟื้นฟูสืบสานศิลปวัฒนธรรมและการละเล่นที่เคยมีมา ต่อมาพระครูปัญญาวุฒิกโร อดีตเจ้าอาวาส เห็นว่าควรมีสถานที่เก็บอนุรักษ์ตัวหนังให้ดีกว่าเดิม เป็นการอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นความสำคัญกับสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าซึ่งเป็นมรดกของชาติที่กำลังจะสูญหายไปตามกระแสแห่งวัตถุนิยม

ปัจจุบันมีการส่งเสริมการพัฒนาวิถีชีวิตเยาวชน โดยการใช้หนังใหญ่เป็นสิ่งชักจูงใจให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยมาร่วมทำงานร่วมกันเป็นวิถีสังคมแบบไทย ๆ โดยใช้ระบบพี่สอนน้องให้มีการอนุรักษ์ และสืบสานการแกะตัวหนังด้วยการทำมือและการแสดงหนังใหญ่ไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลานให้ได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมการแสดงหนังใหญ่อย่างต่อเนื่อง

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน สาขาศิลปะการแสดง : การแสดงหนังใหญ่

“หนังใหญ่” คือ มหรสพที่เก่าแก่ของคนไทย มีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๑ เป็นการแสดงที่ใช้ตัวหนังขนาดใหญ่เป็นตัวละคร โดยมีผู้เชิดให้เกิดเงาบนจอ และใช้การพากษ์ การเจรจา เป็นการดำเนินเรื่อง การแสดงหนังใหญ่ เป็นการผสมผสานศิลปะหลายแขนง คือ หัตถศิลป์ วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ วาทยศิลป์ และคีตศิลป์ มาปรุงแต่ง เข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

- ตัวหนัง ทำจากแผ่นหนังวัวแห้งขนาดใหญ่ แกะสลัก ฉลุ ลวดลายสวยงามเป็นตัวละครต่าง ๆ ตีรังแผ่นหนังด้วยก้านไม้ทั้งสองข้าง เพื่อให้ตัวหนังตั้งตรงไม่งอและทำให้มีค้ำยื่นลงมาใต้ตัวหนังเป็นสองข้างสำหรับจับถือและยกได้ถนัดเคลื่อนไหวโดยการเชิดผ่านแสงทาบเงาลงบนจอ

- จอหนัง ซึ่งจอบด้วยผ้าขาวในแนวสูงและกว้างรอบจอ ใช้ผ้าสีแดงทาบริมทั้งสี่ด้าน ส่วนด้านหลังจอจะจุดได้และก่อไฟไว้ เพื่อให้แสงทำให้เห็นเงาตัวหนังที่มีลวดลายวิจิตรมาติดอยู่ที่จอผ้าขาว
 - ดนตรีประกอบการแสดงการเคลื่อนไหว และการแสดงอารมณ์ต่างๆ
 - ผู้เชิด มีหน้าที่บังคับตัวหนังให้เคลื่อนไหวไปอย่างมีชีวิตชีวาไปตามบทบาทและทำนองเพลง การเชิดนั้นคนเชิดต้องเดินไปตามจังหวะดนตรีและบทพากย์บทเจรจาด้วย
 - ผู้พากษ์และเจรจา อุปกรณ์การสร้างแสงสว่างในยามค่ำคืนและวรรณกรรมที่นิยมใช้แสดง คือ เรื่องรามเกียรติ์ สถานที่เล่นจะปลูกโรงผ้าใช้ผ้าขาวคาดเป็นจอ

- จอหนัง ซึ่งจอตัวด้วยผ้าขาวในแนวสูงและกว้างรอบจอ ใช้ผ้าสีแดง ทาบริเวณทั้งสี่ด้าน ส่วนด้านหลังจอจะจุดได้และก่อไฟไว้ เพื่อให้แสงทำให้เห็นเงา ตัวหนังที่มีลวดลายวิจิตรมาติดอยู่ที่จอผ้าขาว
- ดนตรีประกอบการแสดงการเคลื่อนไหว และการแสดงอารมณ์ต่างๆ
- ผู้เชิด มีหน้าที่บังคับตัวหนังให้เคลื่อนไหวไปอย่างมีชีวิตชีวา ไปตามบทบาทและทำนองเพลง การเชิดนั้นคนเชิดต้องเดินไปตามจังหวะดนตรี และบทบาทกึ่งบทเจรจาด้วย
- ผู้พากษ์และเจรจา อุปกรณ์การสร้างแสงสว่างในยามค่ำคืน และวรรณกรรมที่นิยมใช้แสดง คือ เรื่องรามเกียรติ์ สถานที่เล่นจะปลุกโรงผ้า ใช้ผ้าขาวคาดเป็นจ่อ

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน : การทำผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากหนังใหญ่

ที่ระลึกจากหนังใหญ่ เช่น เสื้อยืด กรอบรูป โคมไฟ ฯลฯ โดยซื้อแผ่นหนังมาจากโรงฆ่าสัตว์ในละแวกชุมชน นำมาฟอก ขัด ตาก และมีเทคนิคพิเศษคือ ใช้น้ำส้มสายชูในการหมักหนัง ทำให้ชุดขน ลอกฟุ้งผิได้ง่ายขึ้น การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึกจากหนังใหญ่ ในระยะต่อไปพัฒนาในลักษณะร่วมสมัย ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบของแสงและเงาอันเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงหนังใหญ่ ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์หนังใหญ่วัดบ้านดอน ซึ่งทำให้คนรุ่นใหม่รู้จักหนังใหญ่ก่อนแล้วจึงสนใจของที่ระลึกจากหนังใหญ่

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ชุมชนตำบลหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนตำบลหนองบัว เป็นชุมชนที่มีประวัติคูเมืองกาญจนบุรีมาตั้งแต่โบราณกาล มีการตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นชุมชนมานานแล้ว ตั้งขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช องค์ปฐมบรมราชจักรีวงศ์ ตำบลแห่งนี้ จึงมีอายุมากกว่า ๒๐๐ ปี ตั้งขึ้นโดยใช้ชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริง คือ มีที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศเป็นชุมชนริมลำน้ำแควใหญ่ พื้นที่ใจกลางชุมชนเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ เนื่องจากเป็นที่น้ำขังเต็มไปด้วยบัว มีบัวคู่กับชุมชนมาแต่โบราณซึ่งเป็นพันธุ์ไม้หลัก ออกดอกบานสะพรั่งสวยงาม ขึ้นเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน ผู้ที่สัญจรไปมาเรียกขานดินแดนแห่งนี้ว่า “บ้านหนองบัว”

ก่อนหน้านั้นพื้นที่แห่งนี้เป็นเส้นทางเดินทัพของพม่าเพื่อไปตีกรุงศรีอยุธยา หลวงปู่ยิ้ม และหลวงปู่เหรียญ คือ ผู้มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนหนองบัวเป็นอย่างยิ่ง เพราะท่านเป็นทั้งนักการศึกษา ได้สร้างโรงเรียนไว้ให้แก่ลูกหลาน ปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้มีอายุร่วมร้อยปี และหลวงปู่เหรียญยังเป็นแพทย์สมุนไพรที่รักษาคนเจ็บป่วยในตำบลหนองบัวและสนับสุนน ให้ลูกหลานคนหนองบัวมีการศึกษาอีกด้วย นอกจากนี้ จอมพล ป. พิบูลย์สงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ก็มาสร้างโรงเรียนไว้ให้เป็นอนุสรณ์แก่คนตำบลหนองบัว

ชุมชนตำบลหนองบัว เป็นชุมชนที่เก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน เป็นชุมชนทรัพยากรแห่งปัญญา ที่มีความน่าสนใจ มีภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า และเป็นคลังสมองของท้องถิ่นที่ร่วมกันสืบทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวตำบลหนองบัว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะเรื่องของอาหารที่ชาวหนองบัวทำได้อร่อย และเป็นที่ชื่นชมของแขกที่มาเยือน โดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น บัว ถั่วฝักยาว ฯลฯ

บัวเป็นพืชที่มีอยู่คู่บ้าน และเป็นแหล่งอาหาร ของชาวชุมชนตำบลหนองบัว มาช้านาน โดยชาวบ้านนำส่วนต่างๆ ของบัว มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทั้งการทำอาหาร ทำยารักษาโรค การใช้ในด้านศาสนา เช่น ดอกบัว สายบัว รากบัว เป็นต้น ชาวตำบลหนองบัว มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ชาวบ้านนำเอาไม้มงคลนี้มาเป็นชื่อนามสกุลของครอบครัว โดยมักมีคำว่าบัว เช่น กลีบบัว ใบบัว ดอกบัว รากบัว บัวสถาพร บัววัฒนา เป็นต้น

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

สาขาความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

: อาหารพื้นบ้านจากบัว

เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชุมชนตำบลหนองบัว โดยใช้วัตถุดิบหลักที่มีในท้องถิ่น ที่มีการคิดค้น สืบทอดจากบรรพบุรุษของชุมชน มาอย่างยาวนาน มีส่วนประกอบมาจาก ทุกส่วนของดอกบัว เช่น บัวหลวง ดอกบัว ใบบัว รากบัว เกสรบัว เป็นต้น ทุกปีชาวหนองบัวจะจัดงานประกวดการปรุงอาหารเพื่อร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของตนเองไว้ เช่น เมี่ยงดอกบัว เป็นการเพิ่มมูลค่า และเป็นอาหารสุขภาพ ปลอดภัย เป็นต้น โดยชุมชนมีการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ด้วยการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชหลวงพ่อเผ่าไย้ม – หลวงพ่อเหรียญ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และบุคคลทั่วไปอีกด้วย

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน
: การพัฒนาต่อยอดอาหารชนิดใหม่จากวัตถุดิบที่มีในชุมชน
นอกจากบัว คือ อาหารจากหอยวกกล้วย

ตำรับอาหารชนิดใหม่จากหอยวกกล้วย คือ แยมหอยวก (ยำหอยวก) เป็นการพัฒนาและคิดค้นสูตรตำรับอาหารชนิดใหม่หลากหลายสูตรตามความต้องการของลูกค้า คือ สูตรภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสาน สูตรสำหรับผู้รับประทานเจ และสูตรสำหรับเด็กที่สอดคล้องกับวัตถุดิบที่มีอยู่ชุมชน และเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ หอยวกกล้วยมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ช่วยบรรเทาอาการเสียดท้อง ป้องกันโรคลำไส้เป็นแผล โดยมีการประยุกต์เป็นสูตรอาหารต่าง ๆ ดังนี้

แยมหอยวก สูตรภาคกลาง โดยมีเส้นสปาเก็ตตี้ หรือเส้นเซี่ยงไฮ้เป็นส่วนผสม

แยมหอยวก สูตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีปลาร้าเป็นส่วนผสม

แยมหอยวก สูตรภาคใต้ โดยมีน้ำบูดู ลูกกาหยิเป็นส่วนผสม

แยมหอยวก สูตรภาคเหนือ โดยมีน้ำพริกอ่อง และแคบหมูเป็นส่วนผสม

แยมหอยวก สูตรเจ โดยมีเห็ดเป็นส่วนผสม

แยมหอยวก สูตรกรอบสำหรับเด็ก ทำโดยการทอดแยมหอยวกปรุงรสในการพัฒนาระยะต่อไป อาจพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้านที่ใช้วัตถุดิบหลักในท้องถิ่น และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่สามารถซื้อและพกพากลับไปได้ เช่น รากบัวอบแห้ง เม็ดบัว น้านมรากบัว เป็นต้น

ชุมชนควนชะลิก ตำบลควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

ตำบลควนชะลิก ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ แยกจากตำบลแหล่ง ซึ่งมีพื้นที่กว้างขวาง โดยแบ่งเพื่อความสะดวกแก่การปกครองท้องที่คำว่า “ควนชะลิก” มาจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาเตี้ย ๆ มีดินแดงหรือดินลูกรัง สูงขึ้นกว่าพื้นที่ทั่วไป เรียก “ควน” ส่วนคำว่า “ชะลิก” สันนิษฐานกันว่ามาจากคำว่าน้ำพึ้นมาจากเสียงควนลิก และเป็นควนชะลิกในที่สุด บริเวณนั้น มีสายน้ำไหลผ่านเนินเขาดังกล่าว เรียกว่า “คลองควนชะลิก” และมีเจดีย์ซึ่งเป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชน และมีเนินที่สามารถมองภูมิทัศน์ของตำบลควนชะลิกได้โดยรอบ ตำบลนี้จึงได้ชื่อว่า “ตำบลควนชะลิก” เพื่อความเป็นศิริมงคลสืบไป ตำบลควนชะลิก มี ๖ หมู่บ้าน

ชุมชนควนชะลิกเป็นชุมชนเก่าแก่อยู่ชายขอบของพื้นที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ในเขตรอยต่อของ ๓ จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ติดต่อกับป่าพรุควนเคร็ง และลุ่มทะเลสาบสงขลา พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นภูเขาเตี้ย ๆ เรียกกันว่า “ควน” พื้นที่ที่เรียกว่าควนนี้มี ๕ ที่ใกล้เคียงกัน คือ ควนชะลิก ควนนัย ควนทะเลมอง ควนเลตัง และควนไถ้ะ เมื่อก่อนเป็นทะเล มีเนินสูงอยู่คือ ควนชะลิก คนกลุ่มแรกอพยพที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่สันนิษฐานว่าอพยพมาจากเมืองสทิงพระ มาตั้งรกรากถิ่นฐานบริเวณเชิงควนชะลิก เพราะเป็นที่เนินสูงเหนือจากพื้นน้ำ แล้วได้ชักชวนญาติพี่น้องเข้ามาอาศัยและได้ขยายครัวเรือนเพิ่มขึ้น กลายเป็นชุมชน หมู่บ้าน อาชีพหลัก คือ ทำนา เมื่อว่างเว้นจากการทำนาก็ได้ใช้ประโยชน์จากป่าพรุ เช่น ตัดไม้ หาของป่า จับปลา หากกระจูด เป็นต้น

วิถีชีวิตดั้งเดิมของควนชะลิก คือ ทำนา แบบโบราณหรือดั้งเดิม ประเพณีวัฒนธรรม ที่โดดเด่น คือ ประเพณีทำขวัญข้าว ช่างฝีมือดั้งเดิม คือ ช่างตีเหล็ก และงานหัตถกรรม ช่างสานกระจูด ช่างเย็บปักถักร้อย

จากการที่เป็นชุมชนชายขอบ จึงเป็นชุมชนที่ทุรกันดาร การคมนาคม
สื่อสารไม่สะดวกมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ทำให้เป็นชุมชนที่ต้องมีการช่วยเหลือตนเอง
พึ่งพาและพัฒนาตนเองตลอดมา เช่น การประดิษฐ์สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้
ที่จำเป็นขึ้นใช้เอง โดยเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนไม่เน้นความประณีต
สวยงาม เนื่องจากการผลิตขึ้นเพื่อความอยู่รอดมากกว่าการผลิตเพื่อขาย

นอกจากนี้ในสมัยก่อนยังมีงานเย็บปักถักร้อยเกือบทุกครัวเรือน
ซึ่งทำใช้เองในครัวเรือน ไม่ได้เป็นสินค้าขาย เช่น ผ้าเช็ดหน้าเย็บกันเองใช้ในงาน
แต่งงานในการกราบพ่ตาแม่ยาย ต่อมาการเย็บปักถักร้อยเสื่อมความนิยมลง
เนื่องจากไม่มีการสืบทอด และการบริโภคสินค้าอุตสาหกรรม ต่อมาชุมชนได้
ตระหนักถึงการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาในการเย็บปักถักร้อย จึงตั้งเป็นกลุ่ม
เย็บปักถักร้อยขึ้น

การบริหารจัดการกลุ่มใช้หลักการมีส่วนร่วม สมาชิกที่ทำเป็นแล้ว
จะช่วยสอนให้สมาชิกใหม่ที่ยังทำไม่เป็น เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ๑ ชิ้น นำมาส่ง
กับกลุ่ม กลุ่มจะมีเงินทุนอยู่ส่วนหนึ่งที่จะจ่ายค่าแรงทันที เป็นการสร้างรายได้
ให้กับชุมชน โดยนำชิ้นงานไปทำที่บ้านได้ มีทั้งเด็กและเยาวชน มาเรียนมาฝึก
การเย็บปักถักร้อย เป็นการสืบทอดให้คนรุ่นใหม่

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน
สาขาช่างฝีมือดั้งเดิม

ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า : งานเย็บปักถักร้อย

การปักผ้าเป็นงานศิลปะที่ต้องอาศัยความประณีต บรรจง ตกแต่ง
เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ในบ้าน เพื่อเพิ่มมูลค่า คุณค่า และความงดงาม
การปักผ้า โดยใช้ลวดลายวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ดอกไม้ ต้นไม้ ฯลฯ

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน

: การพัฒนารูปแบบการปักผ้ารูปแบบใหม่

ด้วยการนำผ้าปาเต๊ะ ซึ่งเป็นผ้าประจำท้องถิ่นของภาคใต้มาตัด สดคลายปะลงบนผืนผ้า แล้วปัก ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการปักผ้าจากเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่า ดังนี้

๓.๑ ประเภทของใช้ในบ้านหรือสำนักงาน

๑) ผ้าปูโต๊ะ รูปแบบสีเหลี่ยมผืนผ้า สีเหลี่ยมจัตุรัส วงกลม วงรี มีขนาดต่าง ๆ เช่น เล็ก กลาง ใหญ่ เป็นต้น

๒) ผ้ารองแก้ว รองจาน รองแจกัน คลุมตู้เย็น

๓) ดอกลี ขนาดต่าง ๆ สำหรับปูบนพาน ปูโต๊ะหมู่บูชา

๔) ปลอกหมอน ทั้งหมอนหนุน หมอนอิง ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

๕) ถุงหิ้วขนาดต่าง ๆ

๓.๒ ประเภทของประกอบเครื่องแต่งกาย

๑) ผ้าเช็ดหน้า

๒) ผ้าสไบ

๓) ผ้าพันคอ คลุมไหล่

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ชุมชนหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

ตำบลหนองขอน จัดตั้งเป็นตำบลเมื่อ ๒๕๐ ปีที่แล้ว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยที่มาของชื่อมาจากในชุมชนมีแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ คือ บึงหนองขอน อยู่ทางด้านทิศตะวันตก เป็นแหล่งกักเก็บน้ำที่มีขนาดใหญ่ อาชีพหลัก คือ ทำนา และอาชีพเสริม คือ จักสาน ทำสวน และรับจ้าง

กลุ่มจักสานเชิงนวัตกรรม จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๕๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาด้านการหัตถกรรมจักสานในชุมชน และสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ในยามที่ว่างจากการทำนา สมาชิกประกอบด้วยผู้สูงอายุ แม่บ้าน ผู้พิการ เด็ก และเยาวชน สามารถทำอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ ด้วยการนำภูมิปัญญาในการจักสานอันงดงามที่บรรพบุรุษได้สืบทอดไว้มาพัฒนาต่อยอดให้มีความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และใช้ทรัพยากรไม่ผิดในชุมชน

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน สาขาช่างฝีมือดั้งเดิม : เครื่องจักสาน

“หวด” เป็นภาชนะชนิดหนึ่งทำมาจากไม้ไผ่สาน ใช้สำหรับนึ่งข้าวเหนียว ที่สะท้อนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่อันเรียบง่ายในชีวิตประจำวันของคนอีสาน ที่มีค่านิยมในการรับประทานข้าวเหนียวเป็นอาหารหลักโดยการนำเอาวัสดุที่มีในท้องถิ่นราคาถูก หาได้ง่าย และใช้ภูมิปัญญาที่แฝงไว้ด้วยศิลปะอันงดงามของชาวอีสานในการจักสาน

เสน่ห์วัฒนธรรมอีสาน คือ การรับประทานข้าวเหนียว และบ้านหนองขอน เป็นแหล่งจักสานไม้ไผ่ มีการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมตั้งแต่วัยรุ่นปู่ย่าตายาย ในชุมชนมากกว่า ๒๐๐ ปี จนกระทั่งปัจจุบัน การจักสานนี้มีความละเอียด ประณีต สวยงาม ทำเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น หวดที่เอาไว้ใช้นึ่งข้าวเหนียว กระบุง กระด้ง เป็นต้น โดยทำเป็นงานอดิเรก ใช้เวลารว่างจากการทำนา

ชุมชนบ้านหนองขอน จึงมีการประยุกต์การทำหวดนึ่งข้าวเหนียว ที่ใช้ได้กับหม้อหุงข้าวไฟฟ้า สามารถทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว คนภูมิภาคอื่นสามารถนึ่งข้าวเหนียวรับประทานเองได้เช่นเดียวกับฝีมือคนอีสาน เป็นการนำมรดกภูมิปัญญาชาวบ้านในอดีตมาประยุกต์ใช้กับหม้อหุงข้าวไฟฟ้าที่ปัจจุบันมีใช้กันอยู่แล้วแทบทุกบ้าน หวดชนิดนี้จึงเป็นอุปกรณ์ช่วยในการนึ่งข้าวเหนียว ได้สะดวก รวดเร็ว และประหยัดเวลา

หวดนึ่งข้าวเหนียว นี่เป็นนวัตกรรมที่มีสิทธิบัตร ผลิตจากไม้ไผ่ และวัสดุธรรมชาติ ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น นอกจากนี้ข้าวเหนียวที่หุงได้จากหวดนี้ ยังมีรสชาติอร่อยแบบดั้งเดิม คือ มีกลิ่นหอมของไม้ไผ่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหวดนึ่งข้าวเหนียว ต่างจากหม้อหุงข้าวไฟฟ้า

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน : กระทืบหนึ่งข้าวเหนียว

กระทืบหนึ่งข้าวเหนียว ที่สามารถหุงข้าวเหนียวด้วยหม้อหุงข้าวไฟฟ้า และเก็บความร้อนไว้ได้ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามและสามารถใช้งานได้ อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยโดยพัฒนาต่อยอดจากหวดหนึ่งข้าวเหนียว สามารถ ทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว

โดยการพัฒนาในระยะต่อไป อาจเพิ่มประโยชน์ใช้สอยของ ผลิตภัณฑ์ เช่น สามารถใช้นึ่งข้าวประเภทอื่น ๆ ได้ ข้าวกล้อง ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และธัญพืชได้โดยจัดทำคู่มือการนึ่งประกอบ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของบ้านหนองขอน และทำการตลาดแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ชุมชนไทลื้อเมืองลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

เมืองลวงเหนือ เป็นคำเรียกขานของชาวบ้านย่านอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทลื้อ ซึ่งอพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศจีน อพยพมาตั้งรกรากอยู่ที่นี่ ประมาณ ๖๒๖ ปีมาแล้ว เสาใจกลางบ้านจาร์กวันก่อตั้งบ้านลวงเหนือ เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๑๙๓๒ ภายหลังจากที่ได้สร้างบ้านสานเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้สร้างวัด และโรงเรียนขึ้นตามลำดับ โดยบรรพชนคนไทลื้อเมืองลวงเหนือ ได้ส่งสมมรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่าไว้ให้ และได้สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบันนี้

ชุมชนไทยลื้อบ้านหลวงเหนือ หมู่ที่ ๔ และ หมู่ที่ ๕ ตำบล หลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ซึ่งในภายหลังได้มีการแบ่งแยกเขตการปกครองออกเป็นสองหมู่บ้าน ณ ที่แห่งนี้ เป็นถิ่นอาศัยของชาวไทยลื้อที่อพยพมาจาก เขตสิบสองปันนา (สาธารณรัฐประชาชนจีน ในปัจจุบัน) ซึ่งบรรพบุรุษได้อพยพย้ายถิ่นฐานมายังเมืองเชียงใหม่ เพื่อหลบหนีภัยสงคราม โดยมาตั้งหลักปักฐาน ณ บริเวณบ้านหลวงเหนือ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทลื้อที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชาวไทยล้านนา แต่มีอัตลักษณ์ ที่แสดงออกถึงความ เป็นชาวไทยลื้อที่ชัดเจน คือ ภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน เป็นต้น นอกจากนี้จะมีความน่าสนใจทางวัฒนธรรม ที่โดดเด่นแล้วบ้านหลวงเหนือยังพร้อมด้วยองค์ความรู้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน ที่เป็นอาชีพของคนในชุมชนอีกด้วย เช่น การแกะสลักตุ๊กตาไม้ การทำผลิตภัณฑ์กระดาษสา การทำข้าวควบข้าวแคบ (อาหารพื้นบ้าน ชาวไทลื้อ) การทอผ้าไทลื้อ เป็นต้น

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

สาขาความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล :
ลูกประคบสมุนไพร

“ลูกประคบสมุนไพร” เกิดจากมรดกทางภูมิปัญญาของแพทย์แผนโบราณที่ใช้ผ้าห่อสมุนไพรพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนหลากหลายชนิด นำมาทำให้ร้อน และประคบบริเวณที่เจ็บปวด เคล็ดขัดยอก โดยความร้อนและสรรพคุณของสมุนไพร สามารถช่วยบรรเทาอาการเกร็งตัว บวม อักเสบ ของกล้ามเนื้อ เอ็น และข้อต่อ นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มการไหลเวียนของโลหิต คนไทยนิยมใช้ “ลูกประคบสมุนไพร” รักษากันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดยมักใช้รักษาควบคู่กับการนวดไทย คือ หลังจากนวดเสร็จแล้วจึงประคบนานไปตามร่างกาย

ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพร ตั้งแต่สมัยก่อนบรรพบุรุษใช้สมุนไพร เป็นยารักษาอาการเจ็บป่วย เช่น การนำรากไม้มาต้มรับประทาน อบ และการทำอาหารจากสมุนไพรท้องถิ่น เช่น แกงแค แกงโสะ เป็นต้น โดยชุมชน มีวัฒนธรรมการปลูกสมุนไพร เพื่อรับประทาน ถ้าเหลือจึงจะจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ของชุมชน โดยสมุนไพรส่วนมาก ประมาณร้อยละ ๘๐ เป็นสมุนไพรในชุมชน ไม่ใช่สารเคมี

เครื่องยาที่เป็นตัวสมุนไพร สำหรับผิวกาย จะใช้สมุนไพร ที่มีคุณสมบัติด้านการอักเสบ เช่น ฟ้าทะลายโจร สำหรับผิวหน้า จะมีส่วนผสมของขมิ้น ว่านนางคำ ทานาคา และสมิหรือสะเปาลม

การผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพ จากสมุนไพรในชุมชน ที่ได้คิดค้นขึ้นมา ได้แก่ ยาหม่องสมุนไพร

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน
: ผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพร โดยใช้ไมโครเวฟให้ความร้อน
แทนการนึ่ง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพร ต่อยอดจากเดิมที่ต้องประคบด้วยความร้อนจากการนึ่งพัฒนาเป็นใช้ความร้อนจากเตาไมโครเวฟ และออกแบบรูปแบบให้สามารถประคบได้ทุกสัดส่วนตามสรีระของร่างกายเพื่อตอบสนองความต้องการของคนทำงานในปัจจุบัน ที่ไม่มีเวลา ใช้สะดวก เก็บรักษาง่าย และมีอายุการใช้งานยาวนาน ประมาณ ๒ ปี สมุนไพรภายในทำจากข้าว ัญพืช และสมุนไพรพื้นบ้านที่มีในชุมชน ัญพืชทำให้เก็บกักความร้อนได้ดี ความร้อนเข้าถึงกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น ช่วยให้ผ่อนคลาย สามารถประคบได้ทุกสัดส่วนตามสรีระของร่างกายได้ตรงจุด โดยชุมชนมีการทดลองใช้การระเหยของสารในสมุนไพร จาก ๓ นาทีที่ใช้ไมโครเวฟให้ความร้อน ความร้อนจะค่อย ๆ ระเหยออกมา การลดรายจ่ายในการผลิตลูกประคบ โดยการทอผ้าที่จะใช้ห่อสมุนไพรเอง การออกแบบผลิตภัณฑ์ลูกประคบ และบรรจุภัณฑ์ที่มีรูปแบบ รูปทรง สี สันสวยงาม และการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว สวนสมุนไพรที่ท่องเที่ยวและเรียนรู้ได้

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ชุมชนหมู่บ้านทำกลอง เอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

การทำกลองเป็นงานศิลปหัตถกรรมประเภทหนึ่ง อันแสดงออกทั้งศิลปะเครื่องดนตรีกลอง และความงดงามประณีตที่แฝงอยู่ในผลงานชิ้นเดียวกัน ผู้ทำกลองต้องอาศัยความประณีตและชำนาญเฉพาะตัวในการสร้างสรรค์กลอง การริเริ่มทำกลองของชุมชนหมู่บ้านทำกลอง ตั้งแต่เริ่มการก่อตั้งชุมชนหมู่บ้านทำกลองเมื่อประมาณ ๘๐ ปีที่แล้ว มีชายสูงอายุคนหนึ่งชื่อ “นายเพิ่ม ภูประดิษฐ์” มีอาชีพเป็นนักดนตรีไทย มีความถนัดในการเล่นระนาดทุ้มและเคยมีวงปี่พาทย์เป็นของตนเอง ซึ่งทราบจากลูกหลานของท่านว่าเคยเล่นดนตรีอยู่ในวัง ก่อนจะออกมาสร้างครอบครัวตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านทำกลอง ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

กลองของนายเพิ่ม ภูประดิษฐ์ ใช้ได้ดี มีเสียงดี มีประสิทธิภาพในการร่วมบรรเลงกับเครื่องดนตรีต่างๆ จึงมีวงดนตรีมาว่าจ้างให้นายเพิ่ม ภูประดิษฐ์

ทำกลองให้กัวงดนตรีของตนตามแบบที่ต้องการ นายเพิ่ม ทำกลองเป็นจำนวนมากขึ้นตามความต้องการของวงดนตรีไทยของวงดนตรีไทยในสมัยนั้น จนเป็นที่รู้จักของนักดนตรีอย่างแพร่หลาย มีลูกค้าจำนวนมากโดยการบอกต่อนายเพิ่มจึงถ่ายทอดวิชาการทำกลองให้กับลูกศิษย์ ซึ่งเป็นสมาชิกในวงปีพาทย์ และศิษย์รุ่นแรกของนายเพิ่ม จำนวน ๕ คน ในชุมชน ได้แก่ นายสวิง โพธิปิน, นายขำ ภูประดิษฐ์, นายกิม ทรสัตย์, นายเพลิน เนียมพันธ์ และนายไสว อาจดี และต่อมาลูกศิษย์เหล่านี้ได้สืบทอดวิชาการทำกลองให้กับลูก หลาน ญาติ พี่น้องของตน จนมีความชำนาญในการผลิตกลอง และแยกไปประกอบอาชีพการทำกลองอย่างแพร่หลาย จนกลายเป็น “ชุมชนหมู่บ้านทำกลอง” จึงสามารถกล่าวได้ว่าบรรดาช่างทั้งหมดในหมู่บ้าน ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้การทำกลองมาจากนายเพิ่ม ภูประดิษฐ์ โดยตรงและเรียนรู้จากศิษย์รุ่นแรกนี้ สืบทอดกันต่อไป มากกว่า ๘๐ ปี

ปัจจุบันชุมชนหมู่บ้านทำกลองสามารถทำกลองได้ทุกรูปแบบ หลากหลายประเภทและขนาด ตามความเหมาะสมกับการแสดงของผู้เล่น โดย ลูกค้าจะสั่งทำตามตัวอย่างกลองนานาชาติ รายละเอียดวัสดุและในกรณีที่ วัสดุขาดแคลนไม่มีในประเทศไทยก็มีการดัดแปลงวัสดุให้ใกล้เคียงกัน จนกระทั่ง เป็นที่นิยมจนถึงปัจจุบันอาชีพการทำกลองยังคงทำเป็นอาชีพหลักของชุมชน หมู่บ้านทำกลองซึ่งชาวบ้านร่วมกันทำกลองทั้งหมู่บ้าน รวมประมาณ ๔๐ ครัวเรือน การร่วมกันเป็นหมู่คณะในบริเวณบ้านใกล้เคียงชุมชนเดียวกัน ผลิตกลองเป็นจำนวนมาก เรียกได้ว่าเป็น “ย่านทำกลอง”

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม : การทำกลอง

การทำกลองหลากหลายชนิด เช่น กลองยาว กลองทัดหรือกลองเพล กลองตุ๊ก กลองโพน กลองรำมะนา กลองคู่หรือกลองแขก กลองตะโพน เป็นต้น

วัสดุในการทำกลองของชุมชนหมู่บ้านทำกลองจะใช้วัสดุที่มีอยู่แล้วในชุมชน และมีเทคนิคในการทำกลองให้มีเสียงดี คือ ทำกลองด้วยไม้มะม่วงหรือไม้ขนุน ที่ไม่มีแผลหรือไม่มีตำหนิ เมื่อไม้แห้งให้ทาน้ำมันยางทั้งด้านนอกและด้านใน เพื่อป้องกันไม่ให้ลมออก และชิงด้วยหนังวัวไทย

ประเภทของกลองที่หมู่บ้านทำกลองทำมีหลายประเภท ได้แก่ กลองยาว กลองทัดหรือกลองเพล กลองตุ๊ก กลองโพน กลองรำมะนา กลองคู่หรือกลองแขก กลองตะโพน

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน

: การแสดงการตีกลองนานาชาติ

เป็นการพัฒนาการแสดงที่มีกลองเป็นโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การแสดงการรำกลองยาว และการสร้างสรรค์การแสดงการตีกลองนานาชาติที่หลากหลายในชุมชน โดยผสมผสานการแสดงชาติต่าง ๆ เช่น แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น เป็นต้น มีการฝึกให้เยาวชนตีกลองนานาชาติ และใช้กลองที่ผลิตในชุมชนในการแสดง เพื่อเป็นการส่งเสริมการจำหน่ายกลองของชุมชน

โดยศึกษาแนวโน้มของผู้บริโภค ตระหนักถึงหัวใจของสินค้าวัฒนธรรม คือ การสร้างประสบการณ์ สร้างความภาคภูมิใจในการครอบครองสินค้า และที่สำคัญต้องสร้างให้เกิดความรู้สึกรักมีคุณค่าทางจิตใจ

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

ความเป็นไทยพวนมีประวัติความเป็นมาทางวัฒนธรรมยาวนานมากกว่า ๒๐๐ ปี ตำบลเกาะหวายแห่งนี้ บรรพบุรุษเล่าต่อกันมาว่าครั้งหนึ่งมีปราชญ์ผู้สนใจเรื่องไทยพวนได้เขียนเป็นเอกสารต่างๆ ไว้มากมายคำว่า “พวน” ใช้เรียกคนกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานอยู่ในแคว้นเชียงของตอนเหนือในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ซึ่งบริเวณที่ตั้งมีแม่น้ำพวนไหลผ่านจึงเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ชนชาวพวน” ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ ชุมชนไทยพวนได้อพยพเข้ามาอาศัยตั้งถิ่นฐานที่บ้านท่าแดง และได้กระจายบ้านเรือนไปสู่ท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๓๒๒ สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี เช่น แพร่ น่าน อุตรธานี สุโขทัย พิจิตร อุตรดิตถ์ ลพบุรี สิงห์บุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก เป็นต้น อันเนื่องมาจากสงครามเมื่อเข้ามาในเขตเมืองไทย เรียกว่า “ชาวไทยพวน”

ชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ๔ ชุมชนย่อย ได้แก่ (๑) ชุมชนบ้านท่าแดง (๒) ชุมชนบ้านฝั่งคลอง (๓) ชุมชนบ้านใหม่ และ (๔) ชุมชนบ้านเกาะหวาย ชาวไทยพวนมีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นและยังคงรักษาสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย อาหารศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การละเล่น วัฒนธรรมและพิธีกรรม คงยึดมั่นต่อพระพุทธศาสนา

ชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวาย มีศูนย์กลางที่เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวอยู่ที่ชุมชนบ้านฝั่งคลอง โดยเป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดฝั่งคลอง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน การให้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจากวิทยากร อาหารโตกไทยพวน (พาสาย และพาแลง) พิธีบายศรีสู่ขวัญ ศิลปะการแสดงชุด “๓ ลำ” และสาธิตผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การทำไข่เค็มใบเตยหอม เป็นต้น จากนั้นจึงเดินทางไปเรียนรู้และท่องเที่ยวอีก ๓ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านใหม่ ไหว้พระธาตุกุสาวดีชมการทอผ้าพื้นเมือง ชมการทำข้าวกระยาจุก ชุมชนบ้านเกาะหวายไหว้พระพุทธรูปบาทจำลอง พระซำระหนี่สังข์ และการทำปลาตุสมุนไพร์ ชุมชนบ้านท่าแดง ไหว้สถูปหลวงพ่อดำ ศาลเจ้าพ่อสุนันทา ซึ่งเป็นพระสงฆ์และฆราวาสที่นำชาวไทยพวนอพยพมาจากแขวงเชียงขวางในอดีต นอกจากนี้ยังมีโฮมสเตย์ของชุมชน ที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งจะได้ชิมอาหารไทยพวนและใส่บาตรพระสงฆ์ ในช่วงเช้าของวันใหม่ด้วย

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

สาขาศิลปะการแสดง : เพลงไทยพวน

การลำไทยพวน เป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านตกทอดมาจากบรรพบุรุษของชาวพวน เป็นการละเล่นที่เป็นทำนองร้องต่อกันคนละวรรคหรือคนละท่อน ในเนื้อร้องใจความต่าง ๆ กัน เข้าทำนองเพลงต่าง ๆ ในตอนที่ไพเราะเหมาะสมที่จะร้องเข้า เป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคกลางที่มีขึ้นในเทศกาลเพื่อความรื่นเริง และได้รับความนิยมมาก มีทั้งการร้องด้วยทำนองต่าง ๆ กันเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อร้องที่ปรากฏ และการรำประกอบด้วยลีลาต่าง ๆ ซึ่งแต่งและขับร้องโดยชาวไทยพวนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

วิถีชีวิตของคนพวน เวลาว่างงานบุญต่าง ๆ จะรวมตัวกัน มีอุปนิสัยสนุกสนาน รื่นเริง โดยผู้สูงอายุเริ่มนำเอาศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาแสดง คือ การเล่นลำพวน ซึ่ง “ลำ” คือ การพรรณนา เป็นคำพูด เช่น เป็นการให้ศีลให้พร การเกี่ยวพาราสี เครื่องดนตรีใช้แคนตัวเดียว มีหมอลำผู้ชายและหมอลำผู้หญิง ลำเกี่ยวพาราสีกัน ให้ผู้ชมร่วมสนุกสนาน เวลาลงโรงจะปองปากโห่ร้องพร้อมกัน

ชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ได้สืบทอดและถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และมีความโดดเด่น คือ ศิลปะการแสดง ได้แก่ ตีกลองทาน และการแสดงชุด “๓ ลำ” คือ ลำพวน ลำตัดพวน และรำโชน รวมทั้งดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คือ แคน

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ของชุมชนไทยพวน : การแสดงลำตัดไทยพวน

การสร้างสรรค์ประยุกต์การแสดงลำตัด โดยการนำภาษาพวน
มาใส่ในคำร้องของการแสดงลำตัด ซึ่งลำตัดมีความสนุกสนานและวัฒนธรรมท้องถิ่น
อยู่แล้ว การแสดงดังกล่าวจะเป็นการเผยแพร่ภาษาพวนไปด้วย หรืออาจดัดแปลง
เป็นฉ่อยภาษาพวนก็ได้

ชุมชนไทยพวน มีการเผยแพร่ภาษาพูดที่เป็นอัตลักษณ์ให้เป็นที่รู้จัก โดยสนับสนุนให้คนในชุมชนพูดภาษาพวน โดยให้เยาวชนในสถานศึกษาพูดภาษาพวน มีการฝึกหัดเยาวชนในการลำพวน พัฒนาเป็นลำตัด ซึ่งเป็นการปลูกความนิยมให้ชนรุ่นลูก รุ่นหลาน ได้รับทั้งความสนุกสนานและวัฒนธรรมท้องถิ่น อนาคตจะมี “ลำตัดรุ่นเล็ก” มาแทนที่ลำตัดพวนรุ่นผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวไทยพวน เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ร่วมกันไม่ให้ศิลปวัฒนธรรมสูญหายไป

จากการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีการจัดแสดงความรู้มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น ได้แก่ การตีกลองทาน รำโทน ที่มีจังหวะเรียบง่าย บายศรีสู่ขวัญ กลองทาน เป็นชุดการแสดงใหญ่และเล็ก และที่สำคัญ คือ ลำพวนที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ชุมชนไทยพวนได้เป็นอย่างดี เกิดเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร์ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

“ชุมชนบ้านคุกพัฒนา” เป็นชุมชนขนาดเล็ก ก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีชื่อมาจากตำนานความรักระหว่างพระร่วงเจ้ากับนางงาม นามว่า นางคำ ซึ่งเป็นสาวบ้านคุกพัฒนา ดังกาพย์คู่เงาของพระร่วง ซึ่งกล่าวว่า “พบนางคำ ที่นาสามมูม มาสะดุดตอที่บ้านแสนตอ เสียใจที่บ้านสารจิต และคุกเข้าที่บ้านคุก” เป็นเรื่องราวเล่าขานกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

ตามตำนานกล่าวขานเล่าต่อกันมาว่าเมื่อสมัยพระร่วง เป็นผู้ปกครองแผ่นดินแห่งนี้ พระร่วงทรงโปรดกีฬาเล่นว่าวมาก ทรงมีว่าวสีขาว พระองค์สามารถเอาเท้าเกลี่ยดินไปมาจนสามารถสร้างถนนไว้สำหรับเล่นว่าว ส่วนพระองค์ได้ (ถนนพระร่วงในปัจจุบันนั้น เริ่มต้นตั้งแต่ตำบลสารจิตรอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย) ครั้งหนึ่งท่านกำลังวิ่งเล่นว่าวอยู่กลางถนน บังเอิญไปพบเห็นหญิงงาม นามว่า “นางคำ” กำลังดำนายู่กลางทุ่ง ที่น้าสามมั่ง พระร่วงได้เกี้ยวพาราสี พร้อมมุ่งหน้าไล่ตามนางคำ นางคำนึกตกใจกลัว เพราะทราบว่าคุณพระร่วงมีอิทธิฤทธิ์ นางจึงหาทางกลับบ้าน แต่มีลำคลองขวางอยู่ โดยนางคำได้ออกอุบายว่าหากพี่รักน้องจริง ขอให้พี่ทำสะพานให้น้องข้ามลำคลองไปได้หากทรงทำได้จะยอมตกลงปลงใจ พระร่วงจึงใช้เท้าเกลี่ยดิน ๓ ครั้ง สร้างสะพานข้ามลำคลอง และด้วยวาจาสิทธิ์ของคุณพระร่วง จึงสามารถเนรมิตสะพานขึ้นมามอบให้นางคำได้ นางข้ามสะพานได้ก็วิ่งหนีพระร่วงไป พระร่วงรู้สึกท้อใจ คุณเข่า เสียใจอยู่ที่บ้านคุณนั่นเอง จึงเป็นที่มาของชื่อ “บ้านคุณ” ซึ่งมาจากกิริยาคุณเข่าของคุณพระร่วงนั่นเอง เป็นเรื่องเล่าสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

สาขากีฬามรดกภูมิปัญญาไทย / สาขาแนวปฏิบัติทางสังคมพิธีกรรม

และงานเทศกาล : การทำว่าวพระร่วง

ชุมชนบ้านคูกพัฒนา มีการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาในการทำว่าวพระร่วงที่สืบสานต่อจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน โดยมีการสอนทำว่าวให้แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งการมีประเพณีการประกวดว่าวพระร่วงเป็นประจำทุกปี เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วย

โดยเอกลักษณ์ของว่าวพระร่วง คือ ลายปลา ซึ่งเป็นลวดลายดั้งเดิม มีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ของจังหวัดสุโขทัยและว่าวประเภทอื่น ๆ รวมทั้งประเพณีการประกวดว่าวพระร่วง พระลือ

เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน จุดเริ่มต้นของเพลงและการละเล่นพื้นบ้านของชาวบ้านคุกพัฒนา มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษของนางเม็ด ประชัน ปัจจุบัน อายุ ๖๗ ปี ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มการละเล่นพื้นบ้าน เล่าว่า ได้นำเพลงนางซ้อง เพลงนางกั๊กมาจากการละเล่นของชาวตำบลสารจิตร โดยนางเม็ด ประชัน ได้จดจำมาจากคนเฒ่าคนแก่แล้วนำเข้ามาเผยแพร่ในบ้านคุกพัฒนา ช่างเพลงพื้นบ้านนี้จะใช้ร้องเล่นในงานกิจกรรมหรือพิธีต่าง ๆ เพลงแต่ละเพลงจะร้องเพลงตามความเหมาะสมของเทศกาลนั้น ๆ ที่นิยมเล่นในชุมชนบ้านคุกพัฒนา ได้แก่ เพลงนางซ้อง นางกั๊ก เพลงลิงลง และเพลงแห่นาค

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน : การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากว่าว

จากการทำว่าวพระร่วงแบบดั้งเดิม และการประกวดว่าว ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากว่าวโดยคำนึงถึงการลดรายจ่ายในการผลิต เช่น การทำกระดาษสาเอง เพราะจังหวัดสุโขทัยเป็นต้นแบบของกระดาษสา ผลิตภัณฑ์จากว่าวให้เป็นว่าวที่มีลวดลายใหม่ โดยใช้ลาย “ปลา” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องสังคโลกจังหวัดสุโขทัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุ ที่ใช้ทำว่าว ไม้ไผ่ กระดาษทำว่าว ให้เป็นของที่ระลึก เช่น โคมไฟ หมอนหนุน เป็นต้น

ชุมชนบ้านคูกพัฒนามีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาวสุโขทัย ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสภาพภูมิทัศน์ กิจกรรมสำหรับครอบครัวในการเรียนรู้วิธีการทำว่าวพระร่วง พระลือ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบครอบครัว ซึ่งปัจจุบันบ้านคูกพัฒนามีโฮมสเตย์ ศิลปะการแสดงตำนานว่าวพระร่วง เป็นการเล่าเรื่องตำนานว่าวพระร่วงพระลือของคนบ้านคูกพัฒนา และการพัฒนาการแสดงชุดระบำสุโขทัย แก่ นักท่องเที่ยวหรือคนที่มาประกวดว่าวในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดอื่น ๆ

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี

๑. ความเป็นมาของชุมชน

วัดสุนทรธรรมทาน ก่อตั้งมากกว่า ๑๗๐ ปี ประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดสุนทรธรรมทานนั้น แต่เดิมวัดแห่งนี้มีชื่อเรียกว่า “วัดสนามกระบือ” เริ่มตั้งแต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสุนทรธิติ พระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) และพระธรรมทานาจารย์ เจ้าอาวาสวัดสระเกศวรมหาวิหาร (วัดภูเขาทอง) ได้ร่วมกันบูรณะวัดแห่งนี้ใหม่ และได้ตั้งชื่อใหม่ว่า “วัดสุนทรธรรมทาน” ตามชื่อของผู้บูรณะทั้งสองท่าน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงเรียกชื่อเดิมคือ “วัดแค” หรือ “วัดแค นางเล็ง” หรือ “วัดสนามกระบือ” ชื่อวัดสนามกระบือเพราะตั้งอยู่ในตำบลสนามกระบือ ส่วนชื่อวัดแคเพี้ยนมาจากคำว่าวัดแค หรือ วัดไถ่ๆ ตามภาษาพูดของคนใต้ที่อาศัยในละแวกนั้นจวบจนทุกวันนี้

ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน ตั้งอยู่ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ได้รับการประกาศเป็นชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ชุมชนเก่าแก่แห่งนี้เกิดขึ้นหลังจากการสร้างวัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค) โดย ชุมชนเป็นแหล่งรวมศิลปะการแสดงโขน ละครชาตรี และนาฏศิลป์ไทยแขนงต่าง ๆ ที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของบรรดาศิลปินนักแสดงโขน ลิเก ละครชาตรี นาฏศิลป์ ฟ้อนรำ และครูดนตรีไทย มาอย่างยาวนานหลายยุคหลายสมัยเรื่อยมาตั้งแต่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ นับว่ายุคนั้นศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ของไทยนั้นเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก จึงมีการเกณฑ์ศิลปินนักแสดงและครูดนตรีไทยในสมัยนั้นให้มาอยู่รวมกันตั้งแต่เชิงสะพานวัดสระเกตุ (ถนนจักรพรรดิพงษ์) เรื่อยไปจนถึงเชิงสะพานขาว (ถนนหลานหลวง) คณะนาฏศิลป์จากหลายแหล่งของประเทศไทยที่มีเชื้อสายไทย มอญ ทวาย และอื่น ๆ ต่างมาตั้งรกรากเปิดคณะกันจนทั่วสองฝั่งปากถนน รวมกันแล้วหลายสิบคณะ ตามประวัติศาสตร์ปรากฏว่าชาวชุมชนแต่แรกเริ่มส่วนใหญ่เป็นคนใต้จากพัทลุงและเมืองนครศรีธรรมราช เป็นไพร่หลวงเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลสนามกระบือแห่งนี้ ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยรัชกาลที่ ๓ ทรงมีพระเมตตาพระราชทานที่ดินที่บริเวณนี้ให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ ซึ่งได้ติดตาม

กองทัพไปปราบกบฏ ซึ่งเป็นชาวบ้านที่มีความรู้ด้านศิลปะการแสดง โนราห์ และละครชาตรีได้อพยพมาจากทางภาคใต้ของประเทศไทย อาศัยตั้งรกรากที่นี่ และต่อมาชาวบ้านที่มีศิลปะการแสดงโนราห์ชาตรี อพยพ มาจากทางใต้ ททยอยตามขึ้นมาสมทบในสมัยปลายรัชกาล ๕ หรือต้นรัชกาล ๖ ละครชาตรี เป็นละครที่มีมาแต่สมัยโบราณ มีอายุเก่าแก่กว่าละครชนิดอื่นๆ มีลักษณะเป็น ละครเร่คล้ายของอินเดียที่เรียกว่า “ยาตรี” หรือ “ยาตรา” ซึ่งแปลว่า เดินทางท่องเที่ยว ละครยาดรานี้คือละครพื้นเมืองของชาวเบงกาลี ในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นละครเร่ นิยมเล่นเรื่อง “คิตโควินท์” เป็นเรื่องอวดตาร ของพระวิษณุ ตัวละครมีเพียง ๓ ตัว คือ พระกฤษณะ นางราธะ และนางโคปี ละครยาดราเกิดขึ้นในอินเดียนานมาแล้ว ส่วนละครรำของไทยเพิ่งจะเริ่มเล่น ในสมัยตอนต้นกรุงศรีอยุธยา จึงอาจเป็นไปได้ที่ละครไทยอาจได้แบบอย่างจาก ละครอินเดีย เนื่องจากศิลปวัฒนธรรมของอินเดียแพร่หลายมายังประเทศต่างๆ ในแหลมอินโดจีน เช่น พม่า มาเลเซีย เขมร และไทย จึงทำให้ประเทศเหล่านี้ มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายกันอยู่มาก

ในสมัยโบราณละครชาตรีเป็นที่นิยมแพร่หลายทางภาคใต้ของไทย เรื่องที่แสดงคงจะนิยมเรื่องพระสุนุนางมโนราห์ จึงเรียกการแสดงประเภทนี้ ว่า “โนราห์ชาตรี” เพราะชาวใต้ชอบพูดตัดพยางค์หน้า สันนิษฐานว่าละครชาตรี ได้แพร่หลายเข้ามายังกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยโบราณจะใช้ผู้ชายแสดงล้วน มีตัวละครเพียง ๓ ตัว คือ ตัวนายโรง ตัวนาง และตัวตลก การแต่งกายจะไม่สวมเสื้อ ตัวยืนเครื่องซึ่งเป็นตัวที่แต่งกายดีกว่าตัวอื่นก็นุ่งสนับเพลา นุ่งผ้าคาดเจียรบาด มีห้อยหน้า ห้อยข้าง สวมสังวาล ทับทรวง กรองคอกับตัวเปล่า บนศีรษะสวม เทริดเท่านั้น การแต่งหน้าใช้ขมิ้นลงพื้นสีหน้าจนวนลปนเหลือง ละครชาตรี เป็นต้นแบบของละครทุกอย่าง ทั้งละครนอก ละครใน และโขน แต่ในปัจจุบัน มักนิยมใช้ผู้หญิงเป็นผู้แสดง การแต่งกายด้วยเครื่องละครสวยงาม เรียกตาม ภาษาชาวบ้านว่า “เข้าเครื่องหรือยืนเครื่อง”

๒. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

สาขาศิลปะการแสดง : ละครชาตรี

ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน เป็นแหล่งรวมครูละครชาตรี จากหลายจังหวัดทางภาคใต้ สืบทอดรักษาละครชาตรี โดยการประกอบสัมมาอาชีพ ด้านการแสดงละครชาตรี รับจ้างแต่งตัวโขน ที่โดดเด่น คือ โขนพระราชทาน

ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน เป็นชุมชนที่สืบทอดศิลปวัฒนธรรมการแสดงละครชาตรีใน ๓ รูปแบบ คือ

๒.๑ ละครชาตรีพื้นบ้าน เครื่องดนตรีประกอบด้วย โทน ตู้ก ปี่ ฉิ่ง และกรับ

๒.๒ ละครชาตรีเครื่องใหญ่ มาจากชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาละครชาตรีอพยพมาจากทางใต้ ละครชาตรีผสมผสานกับละครนอก เครื่องดนตรีประกอบด้วยระนาด ซอด้วงใหญ่ ซึ่งสามารถร้องรำเพลงได้มากกว่า

๒.๓ ละครชาตรี ฉบับกรมศิลปากร เกิดจากกรมศิลปากร นำไปต่อยอดให้สวยงามยิ่งขึ้น

การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการแสดงชาตรีให้นักแสดงรุ่นเด็ก และเยาวชนในชุมชน ในการร้อง รำ เจาจจา และเล่นละครได้หลายเรื่อง เช่น พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร. ๒) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. ๖) และจากหนังสือวัดเกาะ (เป็นหนังสือละครที่เก่าแก่ ที่เป็นที่นิยมในสมัยก่อน) เป็นต้น

๓. แนวทางการต่อยอดสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาของชุมชน : ละครชาตรีรูปแบบใหม่

๓.๑ การสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมละครชาตรีในการเล่นละครชาตรีเรื่องใหม่ ๆ เช่น แก้วหน้าม้า เป็นต้น เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากการแสดงละครชาตรีเรื่องพระสุธนนางมโนราห์ที่นิยมกันแต่เดิม

๓.๒ การประยุกต์ทำรำจากการศิลปะการแสดงทุกภูมิภาคในประเทศไทย ผสมผสานกับนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้าสู่สังคมสมัยใหม่ โดยคำนึงถึงการประหยัดต้นทุนอย่างสร้างสรรค์

ภาคผนวก

โครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม โดยกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม ได้จัดทำโครงการชุมชนต้นแบบ สืบสานมรดกทางปัญญาทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและคัดเลือกชุมชนตามเกณฑ์ที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกำหนดขึ้น จำนวน ๑๐ ชุมชนจากทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ที่มีความพร้อมในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชนด้วยความสามัคคี มีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มาต่อยอดพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ด้วยการผลิตเป็นรายการโทรทัศน์ ชื่อรายการ “ชุมชน ช่างคิด” ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกของรายการโทรทัศน์กับการค้นหาและนำเสนอชุมชนต้นแบบที่ต่อยอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจ

การดำเนินงาน

๑. แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิโครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกทางปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ ตามคำสั่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่ ๒๐/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๘ และคำสั่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่ ๓๖/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘ เพื่อทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการพัฒนาโครงการ และจัดทำเกณฑ์การคัดเลือกชุมชนต้นแบบฯ โดยมีการจัดประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ ห้องประชุมกองอำนวยการร่วม ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

๒. จัดทำประกาศกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เรื่อง การรับสมัครและคัดเลือกชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘ เพื่อรับสมัครชุมชนเข้าร่วมโครงการ

๓. แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกชุมชน และคณะกรรมการตัดสิน ในรายการโทรทัศน์โครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกทางปัญญาทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘ เพื่อทำหน้าที่ คัดเลือกชุมชนเข้าร่วมโครงการ และทำหน้าที่ในการให้คะแนนเพื่อตัดสินชุมชนต้นแบบ ในรายการโทรทัศน์ ตามลำดับ

๔. จัดจ้างผลิตรายการโทรทัศน์โครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ ด้วยการประกวดราคา โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งบริษัท สยามรัฐ จำกัด ได้รับเป็นผู้รับจ้าง ผลิตรายการโทรทัศน์ในชื่อรายการ “ชุมชน ช่างคิด” ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกของรายการ โทรทัศน์กับการค้นหา และนำเสนอชุมชนต้นแบบที่ต่อยอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยชุมชนต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๑๐ ชุมชน ได้นำเสนอโครงการหลากหลายรูปแบบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ ตอนละ ๑ ชุมชน รวม ๑๐ ตอน เมื่อครบทั้ง ๑๐ ตอนแล้ว ตอนที่ ๑๑ ตอนสุดท้าย เป็นการสรุปภาพรวมของโครงการและการประกาศผลรางวัล โดยได้มีการ ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ เวลา ๑๖.๐๐ – ๑๗.๐๐ น. ระหว่างวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ไปจนถึงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนวิธีการระเบียบพัสดุ การตรวจรับพัสดุ จำนวน ๓ งวด ในระยะเวลาที่กำหนดภายใน ๑๒๐ วัน เริ่มสัญญา วันที่ ๗ พฤษภาคม - ๓ กันยายน ๒๕๕๘

๕. แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินเงินรางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๖๖๘ เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดเงินรางวัลชุมชนต้นแบบฯ ทั้ง ๑๐ รางวัล

๖. การตัดสินรางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปี ๒๕๕๘ ทั้ง ๑๐ ชุมชน พิจารณาจากผลคะแนนจากคณะกรรมการตัดสิน ในรายการ “ชุมชน ช่างคิด” และ และส่วนหนึ่งเป็นคะแนนจากการโหวตของผู้ชม ทางบ้าน โดยผลการตัดสินรางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ มีดังนี้

๑) รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีเด่น จำนวน ๑ รางวัล รับผิดชอบต่อสังคมจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๑๐๐,๐๐๐ บาท ได้แก่ ชุมชนบ้านเมืองยอน ตำบลลูโบะยิไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

๒) รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีมาก จำนวน ๑ รางวัล รับผิดชอบต่อสังคมจากปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๘๐,๐๐๐ บาท ได้แก่ ชุมชนวัดบ้านดอน ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

๓) รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี จำนวน ๘ รางวัล รับผิดชอบต่อสังคมจากอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๕๐,๐๐๐ บาท ได้แก่

(๑) ชุมชนตำบลหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

(๒) ชุมชนควนชะลิก ตำบลควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

(๓) ชุมชนหนองขอน ตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

(๔) ชุมชนไถลื้อเมืองหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

(๕) ชุมชนหมู่บ้านทำกลอง ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

(๖) ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

(๗) ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

(๘) ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

๗. จัดงานมอบโล่เกียรติยศและเงินรางวัลวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๘ เวลา ๑๐.๓๐ น. ณ ห้องศรีวิภา เอ โรงแรมทาว์นอิน ทาวน์ เขตวังทองหลาง กทม. โดยนางสาวนันทิยา สว่างวุฒิธรรม อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นประธานฯ

ระยะเวลาดำเนินงาน ตุลาคม ๒๕๕๗ – กันยายน ๒๕๕๘

ผู้รับผิดชอบโครงการ กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่นและชุมชน
กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
เลขที่ ๑๔ ถนนเทียมร่วมมิตร เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

ประกาศกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

เรื่อง ผลการคัดเลือกชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
ประจำปี ๒๕๕๘

ตามที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้จัดทำโครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนชุมชนที่มีความพร้อมในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่มีอยู่ในชุมชน มาต่อยอดพัฒนาเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือ การแสดงออกทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยได้มีการประกาศรับสมัครและคัดเลือกชุมชนต้นแบบทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ นั้น

บัดนี้ การคัดเลือกชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘ ได้ดำเนินการคัดเลือกโดยคณะกรรมการของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เรียบร้อยแล้ว จึงขอประกาศผลการคัดเลือกดังกล่าว จำนวน ๑๐ แห่ง ดังนี้

๑. ชุมชนบ้านคูพัฒนา ตำบลสารจิตร์ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
๒. ชุมชนไถลื้อเมืองลงเหนือ ตำบลลงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
๓. ชุมชนหนองซอน ตำบลหนองซอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
๔. ชุมชนตำบลหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
๕. ชุมชนหมู่บ้านท่ากลอง ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง
๖. ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
๗. ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
๘. ชุมชนวัดบ้านดอน ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
๙. ชุมชนควนชะลิก ตำบลควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๐. ชุมชนบ้านเมืองยอน ตำบลลูโบะยี่ไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

(นายมานัส ทารัตน์ใจ)

รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
รักษาราชการแทนอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

**ผู้ทรงคุณวุฒิโครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘**

รองศาสตราจารย์สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือผู้แทน

นางปราณีต ถาวร

นายนพดล แก้วสุพัฒน์

รองศาสตราจารย์บุญญฤทธิ์ อุษยานนวาระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูวนาท รัตนรังสิกุล

นายเอกสิทธิ์ วิโรจน์สกุลชัย

คณะกรรมการตัดสินในรายการโทรทัศน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูวนาท รัตนรังสิกุล

นายธันยวัชร ไชยตระกูลชัย

นายณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

นายพิชัย ศิริจันทน์นันท

นายธนาคม พงนาพิทักษ์

คณะกรรมการตัดสินในรายการโทรทัศน์ (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน)

นางเกลียว เสรีจกิจ (แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์) ศิลปินแห่งชาติ

นายปริญญา สุขชิต

ศาสตราจารย์วิบูลย์ ลี้สุวรรณ

นายสง่า ดามาพงษ์

รองศาสตราจารย์นันทา โรจนอดุมศาสตร์

นายอนุวัรี เลิศบรรณพงษ์

นางไปยดา หาญชัยสุขสกุล

นายธีระ ฉันทสวัสดิ์

นายไฉน นื่องแสง

ประกาศกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

เรื่อง ผลการตัดสินชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘

ตามที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้ดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและคัดเลือกชุมชน ที่มีความพร้อมในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาต่อยอดพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในการสร้างประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนอื่นๆ นั้น

บัดนี้ การตัดสินชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว จึงขอประกาศผลการตัดสินดังกล่าว จำนวน ๑๐ ชุมชน ดังนี้

๑. รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีเด่น จำนวน ๑ รางวัล ได้รับโล่เกียรติยศจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) ได้แก่ ชุมชนบ้านเมืองยอน ตำบลลูโบะยิไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

๒. รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดีมาก จำนวน ๑ รางวัล ได้รับโล่เกียรติยศจากปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๘๐,๐๐๐ บาท (แปดหมื่นบาทถ้วน) ได้แก่ ชุมชนวัดบ้านดอน ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

๓. รางวัลชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ระดับดี จำนวน ๘ รางวัล ได้รับโล่เกียรติยศจากอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม และเงินรางวัล ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) ได้แก่

- ๓.๑ ชุมชนตำบลหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- ๓.๒ ชุมชนควนชะลิก ตำบลควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๓.๓ ชุมชนหนองซอน ตำบลหนองซอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
- ๓.๔ ชุมชนไทรล้อมีองลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- ๓.๕ ชุมชนหมู่บ้านท่าคลอง ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง
- ๓.๖ ชุมชนไทยพวน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

- ๓.๗ ชุมชนบ้านคูกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
๓.๘ ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

ประกาศ ณ วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

(นายมานัส ทารัดนใจ)

รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

รักษาราชการแทนอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ทำเนียบนาม

ชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปี ๒๕๕๘

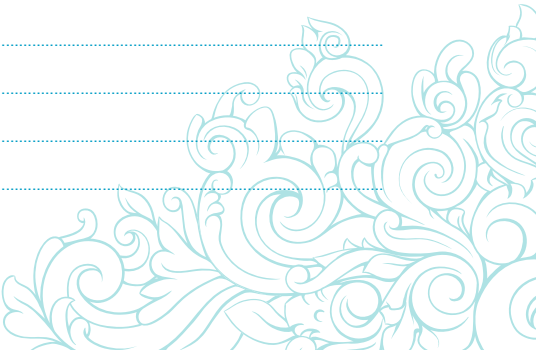
ที่	ชื่อชุมชน	รายละเอียดมรดกภูมิปัญญา /ผลิตภัณฑ์ การบริการ การแสดงออกทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์	ชื่อผู้แทนชุมชน/สถานที่ติดต่อ
๑.	ชุมชนบ้านคุกพัฒนา	สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล /การประกวดว่าพระร่วง	นางพรรณสุวรรณ สีสวน บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๑๒ ตำบลสารจิตร อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ๖๔๑๓๐ โทร. ๐๘๘ - ๕๖๒๖๒๓๐ โทรสาร ๐๕๕ - ๖๗๕๐๑๓ E-mail: birthza555@gmail.com
๒.	ชุมชนไทลื้อเมืองหลวงเหนือ	สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล /สมุนไพรร การนวด	นางสาวเกษภาวัลย์ ตันริยงค์ บ้านเลขที่ ๒๙๙ หมู่ ๒ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๒๐ โทร. ๐๘๑ - ๙๕๒๒๕๕๑ โทรสาร ๐๕๓ - ๘๖๕๙๐๑
๓.	ชุมชนหนองซอน	สาขาช่างฝีมือดั้งเดิม / หวดนึ่งข้าวเหนียวร่วมสมัย	นายรัชฎ์ พรพันธุ์ บ้านเลขที่ ๓๖ หมู่ ๖ ตำบลหนองซอน อำเภอเมือง อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทร. ๐๘๓ - ๑๒๙๗๙๐๙ E-mail: yes2552@gmail.com
๔.	ชุมชนหมู่บ้านท่ากลอง	สาขาศิลปะการแสดง / กลองนานาชาติ	นายอภิจิตต์ ขวรัตน์เจริญกิจ เลขที่ ๓๗ หมู่ที่ ๖ ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ๑๔๑๓๐ โทร. ๐๓๕ - ๖๖๒๒๐๑ ๐๘๔ - ๔๒๗๑๗๖๐ E-mail: apeejit@hotmail.com

ที่	ชื่อชุมชน	รายละเอียดมรดกภูมิปัญญา /ผลิตภัณฑ์ การบริการ การแสดงออกทางวัฒนธรรม เชิงสร้างสรรค์	ชื่อผู้แทนชุมชน/สถานที่ติดต่อ
๕.	ชุมชนวัดสุนทรธรรมทาน	สาขาศิลปะการแสดง / ละครชาตรี	<p>นางจาร์วรรณ สุขสาคร เลขที่ ๒๐๗ ซอย หลานหลวง ๓ ถนน หลานหลวง แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐ โทร. ๐๒ - ๒๘๒๔๑๓๗ ๐๘๓ - ๐๑๙๑๖๙๑ โทรสาร ๐๒ - ๒๘๒๔๑๓๗ นายสมชาย ธนกุสุมาย์ โทร. ๐๘๑ - ๘๑๒๕๙๓๖ โทรสาร ๐๒ - ๒๘๑๕๘๕๕</p>
๖.	ชุมชนตำบลหนองบัว	สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล /อาหารจากบัว	<p>นางสาวเต็มเดือน ไกรเทพ บ้านเลขที่ ๙๙ หมู่ ๓ ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๙๐ โทร ๐๘๗ - ๓๖๖๙๔๒๓ โทรสาร ๐๓๔ - ๖๓๕๖๗๙ ต่อ ๑๕</p>
๗.	ชุมชนไทยพวน	สาขาศิลปะการแสดง / ลำตัดไทยพวน	<p>ว่าที่ร้อยตรีชาติชาย ยอดมีง เลขที่ ๒๑๓ หมู่ ๔ ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ๒๖๑๓๐ โทร. ๐๘๘ - ๑๓๓๐๓๘๔ ๐๙๐ - ๐๐๗๑๐๖๑ E-mail: yodming133@hotmail.com</p>

ที่	ชื่อชุมชน	รายละเอียดมรดกภูมิปัญญา /ผลิตภัณฑ์ การบริการ การแสดงออกทางวัฒนธรรม เชิงสร้างสรรค์	ชื่อผู้แทนชุมชน/สถานที่ติดต่อ
๘.	ชุมชนวัดบ้านดอน	สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม / ของที่ระลึกจากหนังใหญ่	นายครพล เจริญราย เลขที่ ๒๑/๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ๒๑๐๐๐ โทร. ๐๘๗ - ๗๔๕๕๙๒๕ โทรสาร ๐๓๘ - ๖๙๔๑๕๔
๙.	ชุมชนควนชะลิก	สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม / การปักผ้า	นางไพรินทร์ รุญแก้ว เลขที่ ๑๕/๔ หมู่ที่ ๔ ตำบลควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๑๗๐ โทร. ๐๗๕ - ๗๖๗๒๕๐ ๐๘๔ - ๖๙๐๙๕๐๒ โทรสาร ๐๗๕ - ๗๖๗๒๕๐ E-mail: kuanwattana@hotmail.com
๑๐.	ชุมชนบ้านเมืองยอน	สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม / ผ้าบาติก	นางป้อเสาะ มะแดง เลขที่ ๖๗ หมู่ที่ ๒ ถนน มายอทุ่งยางแดง ตำบลลูโบะยี่ไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ๙๔๑๔๐ โทร. ๐๘๖ - ๒๙๒๕๐๑๒ โทรสาร ๐๗๓ - ๔๙๗๓๑๙ (ร. ๑๕๓๑๑) E-mail: Puesoh.ma@gmail.com

A series of horizontal dotted lines for writing, arranged in approximately 20 rows across the page.

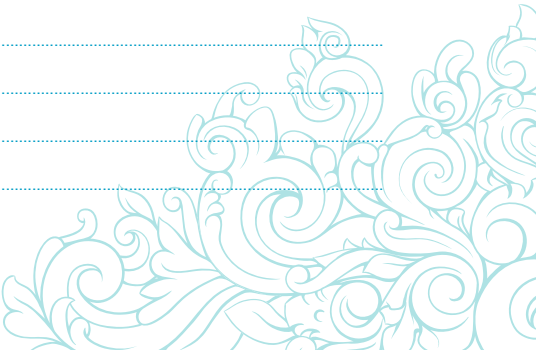

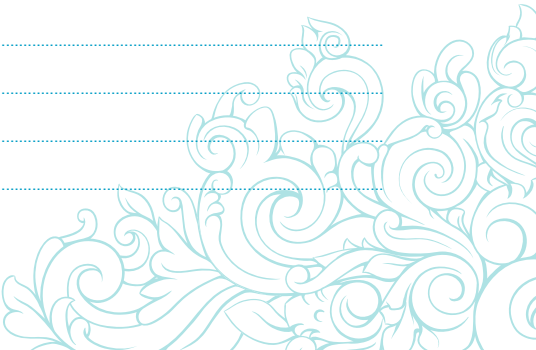
ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

A series of horizontal dotted lines for writing, arranged in 20 rows.

A series of 25 horizontal dotted lines for writing, spaced evenly down the page.

A series of 25 horizontal dotted lines for writing, spaced evenly down the page.

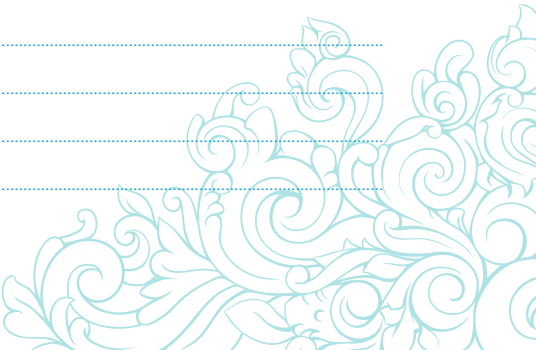

ชุมชนต้นแบบ
สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

A series of horizontal dotted lines for writing, consisting of 20 lines spaced evenly down the page.

A series of horizontal dotted lines for writing, arranged in 20 rows across the page.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางพิมพ์วี วัฒนวรางกูร	อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
นายมานัส ทารัตน์ใจ	รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
นางสุนันทา มิตรงาม	รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
นางอรุณี คงเสรี	ผู้อำนวยการกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม

คณะทำงาน

นางมานัสศรี ตันไล้	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่นและชุมชน
นางสาวพิชฌาย์เนตร ฤกษ์อนันต์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
นายสหพร เรืองงาม	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
นางสาวอมรรัตน์ คำเหล็ก	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
นางสาวปรีชยานันต์ คำศรี	นักวิชาการวัฒนธรรม

ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

นางมานัสศรี ตันไล้	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่นและชุมชน
นางสาวพิชฌาย์เนตร ฤกษ์อนันต์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่นและชุมชน

กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

เลขที่ ๑๔ ถนนเทียมร่วมมิตร เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๗ ๐๐๓๓ ต่อ ๑๓๐๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๘ ๕๘๔๔

Facebook : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

Website : www.culture.go.th

แหล่งข้อมูล : เอกสารจากชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญา

ทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
www.culture.go.th

